

 Magdalena Śliwińska
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
Magdalena.Sliwinska@ue.poznan.pl

 Letycja Józefczak
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
87969@student.ue.poznan.pl

 Marceli Hązła
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
Marceli.Hazla@phd.ue.poznan.pl

11. SPOŁECZNOŚCI PRZYJAZNE DLA SPRAWIEDLIWEGO HANDLU. PRZYKŁAD UNIWERSYTETU EKONOMICZNEGO W POZNANIU

Fair Trade Communities. The case of Poznań University of Economics and Business

Abstract: This chapter examines the crucial role of higher education in promoting sustainable development and raising awareness of global challenges, focusing on Poznań University of Economics and Business's becoming a Fair Trade University. It outlines the international Fair Trade Towns movement and its impact on responsible consumption, highlights Poland's involvement in this campaign, and discusses the University's way towards obtaining the Fair Trade University title thanks to student-driven initiatives. The chapter presents future strategies for promoting sustainability, emphasising public procurement policies, local business partnerships, collaboration with local authorities and inter-university collaborations. It concludes that these grassroots efforts along with global sustainability goals are vital in shaping socially responsible future leaders, that will be responsible for the broader transformation towards a sustainable market economy.

Keywords: Fair Trade, Fair Trade campaigns, Fair Trade communities, Fair Trade universities, Poznan, Poznan University of Economics and Business.

Sugerowane cytowanie: Śliwińska, M., Józefczak, L. i Hązła, M. (2025). Społeczności Przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu. Przykład Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. W: M. Śliwińska (red.), *W kierunku zrównoważonego rozwoju. Wyzwania, narzędzia, perspektywy* (s. 149–164). Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. <https://doi.org/10.18559/978-83-8211-257-3/11>

Ta książka jest udostępniana na licencji Creative Commons – Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe

Wstęp

Poprzednie rozdziały ukazywały na różne sposoby, w jaki sposób zasady zrównoważonego rozwoju przenikają różne sektory i wymiary działalności gospodarczej oraz różne aspekty szeroko rozumianego życia społeczno-gospodarczego. Procesy te nie byłyby możliwe, gdyby nie oddolne inicjatywy pojedynczych osób, społeczności czy organizacji zaangażowanych w przeciwdziałanie poszczególnym aspektom współczesnych wyzwań globalnych o charakterze społecznym, ekonomicznym czy środowiskowym. To głębokie przekonanie różnych grup aktywistów, że nie należy czekać z założonymi rękami, aż „samo coś się zmieni”, motywuje do działania oraz uświadamiania innych, że wielkie zmiany dokonują się dzięki drobnym zmianom poczynionym przez każdego z nas. To dzięki ich aktywności podnosi się świadomość rządów i organizacji międzynarodowych oraz przedsiębiorstw i konsumentów na temat obecnych i przyszłych negatywnych konsekwencji dotyczących naszą planetę i jej mieszkańców problemów oraz możliwych sposobów przeciwdziałania im zarówno w formie odgórnych regulacji, jak i dobrowolnych oddolnych działań o charakterze rynkowym i społecznym.

Doskonały przykład oddolnej inicjatywy mającej na celu zarówno podnoszenie świadomości na temat wyzwań globalnych, jak i podejmowanie konkretnych działań stanowią Społeczności Przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu. Jak była mowa w poprzednich trzech rozdziałach, Sprawiedliwy Handel (Fair Trade) to międzynarodowa oddolna inicjatywa o charakterze społeczno-gospodarczym, której głównym celem jest walka ze skrajnym ubóstwem i zmarginalizowaniem najsłabszych uczestników rynku, zwłaszcza z państw globalnego Południa, poprzez włączanie ich do systemu handlu międzynarodowego na takich zasadach, które pozwalają na godne życie i rozwój (Śliwińska, 2022, s. 329). Społeczności Przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu to międzynarodowy ruch, którego celem jest mobilizacja różnych grup społecznych, od miast i regionów, przez uniwersytety i szkoły po drużyny harcerskie, do działań na rzecz promocji idei Fair Trade i kształtowania odpowiedzialnych zachowań konsumenckich wspierających realizację celów zrównoważonego rozwoju ONZ. Szczególne znaczenie ma włączenie się w tę kampanię instytucji o charakterze edukacyjnym, gdyż ze względu na swą misję i specyfikę mogą one kształtować postawy społeczne młodego pokolenia, od którego poziomu świadomości i wiedzy zależy przyszłość naszej planety.

Dlatego celem niniejszego rozdziału jest ukazanie na przykładzie Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu roli instytucji o charakterze edukacyjnym w promowaniu idei zrównoważonego rozwoju i podnoszenia świadomości wśród społeczności akademickiej na temat globalnych wyzwań i możliwości

przeciwdziałania im. Pierwszy podrozdział zostanie poświęcony wyjaśnieniu idei oraz przedstawieniu szerokiego międzynarodowego zasięgu ruchu Społeczności Przyjaznych dla Sprawiedliwego Handlu. Drugi podrozdział omówi polską kampanię Uczelnie Przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu, w szczególności jej cele, dotychczasowe inicjatywy oraz kryteria ubiegania się o wspomniany wyżej tytuł. W trzecim podrozdziale przedstawiona zostanie droga Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu do uzyskania tytułu Uczelni Przyjaznej dla Sprawiedliwego Handlu. Pozwoli to na pokazanie szerokiego spektrum działań, które mogą być podejmowane przez uczelnie wyższe w celu zwiększania poziomu wiedzy na temat wyzwań globalnych i możliwości przeciwdziałania im. W ostatnim podrozdziale podjęte będą rozważania na temat planów oraz możliwych przyszłych działań i nowych rozwiązań na rzecz promowania zrównoważonego rozwoju, które mogą być generowane przez Uczelnie Przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu, a więc wdrażające w swe codzienne funkcjonowanie zasady zrównoważonego rozwoju.

11.1. Społeczności Przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu

Wyjaśnienie idei oraz przedstawienie międzynarodowego zasięgu ruchu Społeczności Przyjaznych dla Sprawiedliwego Handlu jest istotne dla ukazania roli, jaką uczelnie wyższe mogą odegrać w promowaniu idei zrównoważonego rozwoju i podnoszeniu świadomości na temat globalnych wyzwań i możliwości przeciwdziałania im wśród społeczności akademickiej.

Dynamicznemu wzrostowi sprzedaży produktów spełniających kryteria Sprawiedliwego Handlu w pierwszych dwóch dekadach XXI wieku towarzyszył w państwach Europy Zachodniej i w USA ruch obywatelski poparcia dla Sprawiedliwego Handlu. Narodził się on w Wielkiej Brytanii jako kampania Fair Trade Towns (Miasta Przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu). Jej początków można upatrywać w 2000 roku, kiedy to niewielkie brytyjskie miasteczko Garstang ogłosiło deklarację o wsparciu dla ruchu i rynku Sprawiedliwego Handlu, spełniając określone kryteria świadczące o promowaniu i wspomaganiu tej idei. Ruch ten tak szybko się rozwijał, że stał się inicjatywą obejmującą obecnie ponad 2 tys. miast w 30 państwach na kilku kontynentach. Najwięcej z nich znajduje się w Niemczech (887), Belgii (256), Austrii (226) i w Wielkiej Brytanii (203) (Fair Trade Towns International, 2024). Pierwszym polskim miastem, które otrzymało ten tytuł, był Poznań. Nastąpiło to w listopadzie 2012 roku. Kolejne dwa polskie miasta, które uzyskały ten tytuł, to Jelenia Góra i Piekary Śląskie (Polskie Stowarzyszenie Sprawiedliwego Handlu, b.d.). Inspirujące przykłady stanowią miasta należące do grona laureatów organizowanego przez Komisję

Europejską i International Trade Centre konkursu „EU Cities for Fair and Ethical Trade” (Facebook, 2021; International Trade Center, 2020). Kreatywność lokalnych społeczności w promowaniu idei zrównoważonego rozwoju, w tym Sprawiedliwego Handlu, ich ogromne zaangażowanie i wielowymiarowa współpraca są godne naśladowania.

Dzięki edukacji społeczeństwa i promowaniu odpowiedzialności społecznej poprzez różnego rodzaju działania inicjatywa ta zainspirowała tysiące społeczności na świecie, rozprzestrzeniając się nie tylko na kolejne miasta, ale również na inne społeczności, jak na przykład uniwersytety, szkoły, wspólnoty wyznaniowe, drużyny harcerskie czy nawet całe regiony i narody (Śliwińska, 2024, s. 25). Ruch ten mobilizuje obywateli do podejmowania konkretnych działań na rzecz promowania samego Sprawiedliwego Handlu, jak też do kształtowania odpowiedzialnych postaw konsumenckich wspierających realizację celów zrównoważonego rozwoju ONZ. Zakres podejmowanych inicjatyw zależy od kreatywności danej społeczności i obejmuje zarówno różnego rodzaju akcje edukacyjne, od prelekcji przez pikniki po przedstawienia teatralne, jak i konkretne projekty lokalne, na przykład tworzenie map sklepów i barów ze zrównoważonymi produktami, w tym produktami Fair Trade. W każdym państwie jednak dla każdej z takich społeczności krajowi koordynatorzy kampanii ustalają pewne kryteria minimalne konieczne dla uzyskania omawianego tytułu. Bardzo często, dzięki podejmowaniu licznych inicjatyw promujących etyczny i sprawiedliwy handel przez Miasta Przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu, wiele szkół, uniwersytetów czy innych społeczności uzyskuje również ten tytuł. Niejednokrotnie dzieje się też odwrotnie, że to mniejsze społeczności inspirują władze miasta do podejmowania działań w tym zakresie na większą skalę.

Z oczywistych względów uczelnie wyższe mają w tym obszarze do odegrania szczególną rolę. Dlatego podejmowane przez uniwersytety inicjatywy w kierunku uzyskania tytułu Uczelni Przyjaznej dla Sprawiedliwego Handlu (Fair Trade Universities) są tak cenne. Kształtują one bowiem postawy społeczne młodych wykształconych ludzi, którzy wkrótce będą odpowiedzialni za przyszłość naszej planety, pełniąc odpowiedzialne funkcje w różnych instytucjach publicznych i w przedsiębiorstwach.

Tytuł Uczelni Przyjaznej dla Sprawiedliwego Handlu posiada obecnie ponad 300 uczelni na świecie, głównie z Europy Zachodniej i USA. Uczelnie Przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu znajdują się jednak również na przykład w Finlandii, Wielkiej Brytanii, Irlandii, Kanadzie, Japonii czy państwach Ameryki Łacińskiej i Południowej. Przykładowo w Niemczech jest ich 46, a kolejnych kilka jest na etapie ubiegania się o ten tytuł (Kampagne Fair Trade Universities, b.d.). Wśród niemieckich uniwersytetów i uczelni wyższych posiadających już ten tytuł znajdują się również uczelnie o profilu typowo ekonomicznym i biznesowym.

11.2. Uczelnie Przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu w Polsce

Polska kampania Uczelnie Przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu jest częścią globalnej inicjatywy Fair Trade Towns. W Polsce kampania ta realizowana jest przez Fundację Koalicja Sprawiedliwego Handlu, wspieraną przez flagowe polskie organizacje Sprawiedliwego Handlu Fairtrade Polska, Polskie Stowarzyszenie Sprawiedliwego Handlu oraz Fundację Kupuj Odpowiedzialnie. O tytuł Uczelni Przyjaznej dla Sprawiedliwego Handlu mogą się ubiegać dowolne szkoły wyższe (publiczne lub prywatne), ich wydziały lub inne jednostki organizacyjne (na przykład instytut, katedra). Tytuł jest przyznawany po wypełnieniu pięciu kryteriów i zachowuje ważność przez dwa lata z możliwością odnawiania na kolejne dwuletnie okresy (Społeczności Przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu, 2024b). Uczelnie uczestniczące w tej inicjatywie, czyli między innymi Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, podejmują działania mające na celu wspieranie idei Sprawiedliwego Handlu na swoim terenie i w lokalnych społecznościach.

Udział w kampanii może przynieść uczelniom liczne korzyści. Przede wszystkim, zdobycie omawianego tytułu świadczy o zaangażowaniu uczelni w przeciwdziałanie globalnym wyzwaniom społecznym i środowiskowym, a więc w realizację celów zrównoważonego rozwoju ONZ, tak istotnych w strategiach zarządzania placówkami edukacyjnymi w obecnych czasach. To także duża szansa edukacyjna. Zarówno wykładowcy, jak i studenci mogą otrzymać szansę korzystania ze wsparcia merytorycznego oraz uczestniczyć w spotkaniach z interesującymi gośćmi, na przykład producentami kawy, kakao czy innych objętych certyfikatem Sprawiedliwego Handlu produktów (Społeczności Przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu, 2024a). Uzyskanie i posiadanie tytułu to również wyraz realnego zaangażowania środowiska akademickiego we wdrażanie istotnych wartości związanych ze zrównoważonym rozwojem, takich jak solidarność, odpowiedzialność czy altruizm, w dotychczasowy system handlu międzynarodowego. Co ważne, nie jest to jedynie kwestia dotycząca uczelni ekonomicznych i biznesowych – każda instytucja składa przecież zamówienia publiczne czy jest miejscem pracy i nauki wielu konsumentów. Uczelnie mogą jednak w tym zakresie dawać przykład i stać się liderami zrównoważonej transformacji.

W celu uzyskania tytułu Uczelni Przyjaznej dla Sprawiedliwego Handlu szkoła wyższa musi spełnić pewne kryteria (Społeczności Przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu, 2024b). Pierwszym krokiem według kryterium I („Na uczelni funkcjonuje grupa koordynująca działania, której celem jest promocja idei Sprawiedliwego Handlu i prowadzenie lokalnej kampanii Uczelnia Przyjazna dla

Sprawiedliwego Handlu”) jest powołanie grupy koordynującej, złożonej z przedstawicieli kadry akademickiej oraz studentów. Jej celem jest promowanie idei Sprawiedliwego Handlu, realizowanie lokalnej kampanii poprzez szereg inicjatyw, opracowywanie planów działań sprzyjających otrzymaniu tytułu oraz monitorowanie postępów. To szczególnie ważne w przypadku konieczności raportowania swoich działań i utrzymywania regularnego kontaktu z organizatorami kampanii.

Następnym etapem, odpowiadającym kryterium II („Władze jednostki organizacyjnej uczelni przyjmują deklarację o zaangażowaniu uczelni we wspieranie idei Sprawiedliwego Handlu”), jest oficjalne poparcie władz uczelni dla idei Sprawiedliwego Handlu, co wiąże się z przyjęciem odpowiedniej deklaracji oraz publicznym poinformowaniem o zaangażowaniu uczelni w ruch Sprawiedliwego Handlu. Kluczowym elementem, zgodnie z kryterium III („Studenci, wykładowcy i inni pracownicy uczelni poznają ideę Sprawiedliwego Handlu”) jest również edukacja – zarówno kadra akademicka, jak i studenci powinni być zaznajomieni z ideą Sprawiedliwego Handlu, odpowiedzialnej konsumpcji oraz celów zrównoważonego rozwoju ONZ. Te zagadnienia powinny również znaleźć odzwierciedlenie w programie dydaktycznym przynajmniej na jednym kierunku studiów wszystkich roczników, co najmniej raz w semestrze.

Ważnym aspektem kampanii zgodnie z kryterium IV („Uczelnia promuje ideę Sprawiedliwego Handlu na swoim terenie oraz w społeczności lokalnej”) jest aktywna promocja idei Sprawiedliwego Handlu zarówno na terenie uczelni, jak i wśród jej społeczności lokalnej. Uczelnia jest zobowiązana do organizowania co najmniej dwóch wydarzeń rocznie, które będą poświęcone promowaniu wspomnianego ruchu. Przykładem takich działań są przytoczone przez organizatorów kampanie Światowy Dzień Sprawiedliwego Handlu oraz Tydzień Edukacji Globalnej (Społeczności Przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu, 2024b). Istotnym elementem jest także regularna publikacja treści związanych ze Sprawiedliwym Handlem na platformach społecznościowych. Ostatnie kryterium, V („Uczelnia dąży do wprowadzenia produktów Sprawiedliwego Handlu na swoim terenie oraz w społeczności lokalnej”), podkreśla istotę wykorzystywania certyfikowanych produktów Fair Trade w trakcie działań i wydarzeń promujących ruch oraz sporządzenia raportu na temat dostępności artykułów spełniających powyższe kryteria na terenie uczelni oraz w społeczności lokalnej.

W Polsce tytułem Uczelni Przyjaznej dla Sprawiedliwego Handlu obecnie mogą się posługiwać dwie uczelnie wyższe, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie (od 2019 roku) oraz Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu (od 2024 roku). Do tej pory tytuł ten uzyskała również filia Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu w Jeleniej Górze, a w procesie pozyskiwania tego tytułu znajduje się również Wydział Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego (Społeczności Przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu, 2024c).

11.3. Droga UEP do uzyskania tytułu

Pierwsze działania prowadzące do uzyskania tytułu Uczelni Przyjaznej dla Sprawiedliwego Handlu rozpoczęły się w 2021 roku z inicjatywy Studenckiego Koła Naukowego Zrównoważonego Biznesu „Trade Fair” (Facebook, 2024) – zebranych w nim studentów oraz opiekunki SKN doktor Magdaleny Śliwińskiej, której problematyka badawcza jest związana między innymi z Fair Trade i zrównoważonym rozwojem. To właśnie inicjatywa studentów oraz ich aktywna działalność w ostatnich latach przyczyniła się do spełnienia wszystkich kryteriów określonych przez organizatorów kampanii i związanej z tym możliwości nadania Uniwersytetowi Ekonomicznemu w Poznaniu wspomnianego tytułu.

Pierwsze spotkanie inauguracyjne działalności SKN odbyło się w kwietniu 2021 roku, a więc w warunkach zdalnego nauczania¹. Od samego początku członkowie SKN wyznaczyli sobie dwa główne cele strategiczne do osiągnięcia w pierwszych latach działalności: uzyskanie tytułu Uczelni Przyjaznej dla Sprawiedliwego Handlu dla Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu oraz publikację monografii naukowej poruszającej tematykę ruchu Fair Trade, zrównoważonego rozwoju i zrównoważonych modeli biznesu. W bieżącym roku oba te cele udało się osiągnąć.

Zgodnie ze statutem SKN jego nadrzędną misją jest „popularyzacja wiedzy o zrównoważonym biznesie i sposobach jego prowadzenia celem poprawy świadomości społecznej i stosowanych praktyk biznesowych”. Jest to osiągnięte w szczególności przez „organizację konkursów, szkoleń, warsztatów, seminariów, wykładów, prac badawczych, konferencji, debat na terenie kraju i poza jego granicami” (SKN, 2021). Odwołując się do szerszego ruchu społecznego Sprawiedliwego Handlu, członkowie SKN są przekonani, że pomimo ograniczonej pozycji negocjacyjnej społeczeństw wobec korporacji transnarodowych oddolne działania mające na celu edukację obywateli w zakresie tematyki zrównoważonych modeli biznesowych oraz odpowiedzialnej produkcji i konsumpcji są niezwykle ważnym przedsięwzięciem, mogącym z czasem przyczynić się do realnych zmian w funkcjonowaniu rynków poszczególnych produktów, a w przyszłości całej gospodarki. Idea ta ma odzwierciedlenie w drugiej części nazwy SKN, mianowicie „Trade Fair”, która z jednej strony stanowi odniesienie do ruchu Fair Trade, a z drugiej wzywa do implementacji wartości związanych ze zrównoważonym rozwojem do praktyk handlowych.

W swojej działalności SKN „Trade Fair” stawia jako priorytet dostęp społeczności i otoczenia Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu do wysokiej jakości

¹ Dopiero po kilkumiesięcznej działalności członkowie SKN wraz z koordynatorem mieli okazję spotkać się i poznać osobiście.

wiedzy z zakresu dobrych praktyk handlowych i zrównoważonego biznesu. Przytoczone kryteria III i IV stanowią podstawę kampanii. Pozwalają nie tylko na dalsze szerzenie idei stojących za całym ruchem, ale również na ich faktyczną obecność w życiu uczelni. W tym celu SKN współpracuje ze społecznością skupioną wokół Fair Trade, pozyskując niezbędną wiedzę oraz różnego rodzaju materiały wspomagające dzielenie się nią.

Jednymi z najważniejszych wydarzeń, współorganizowanych lub organizowanych przez SKN „Trade Fair”, są spotkania z przedstawicielami organizacji związanych z ruchem Sprawiedliwego Handlu. Do tej pory odbył się między innymi wykład otwarty (czyli umożliwiający udział każdej zainteresowanej osobie) wprowadzający w problematykę ruchu Sprawiedliwego Handlu, poprowadzony przez Tadeusza Makulskiego, prezesa Polskiego Stowarzyszenia Sprawiedliwego Handlu. Niezwykle ważnym wydarzeniem był także wykład przedstawiający historię Sprawiedliwego Handlu i wpływ organizacji związanych z ruchem Fair Trade na globalne rynki, którego prelegentką była Leida Rijnhout, dyrektor generalna Światowej Organizacji Sprawiedliwego Handlu (World Fair Trade Organization). Bardzo ciekawe i inspirujące było również spotkanie z przedstawicielem Fairtrade Polska Michałem Brydą-Przybyszewskim, traktujące o certyfikacji Fairtrade w kontekście współczesnych wyzwań i konkretnych problemów, z którymi borykają się producenci z państw globalnego Południa.

Działalność umożliwiająca członkom Koła dzielenie się wiedzą odbywa się podczas inicjatyw, w które zaangażowany jest Uniwersytet. Od 2021 roku SKN aktywnie bierze udział w każdej edycji Poznańskiego Festiwalu Nauki i Sztuki, prowadząc warsztaty na temat sprawiedliwych praktyk handlowych oraz tworząc stoiska umożliwiające lepsze poznanie idei zrównoważonego rozwoju i ruchu Sprawiedliwego Handlu przez uczniów poznańskich szkół. Analogicznie SKN zaznacza swoją obecność podczas corocznej Nocy Naukowców. Na cele tego wydarzenia powstały również materiały wideo poświęcone Sprawiedliwemu Handlowi, dostępne powszechnie w mediach społecznościowych Uniwersytetu. Członkowie Koła dzielą się swymi doświadczeniami na lokalnych spotkaniach studentów poświęconych działalności Studenckich Kół Naukowych i innych organizacji studenckich.

SKN „Trade Fair” organizuje ponadto własne inicjatywy. W 2022 roku członkowie Koła odwiedzili dwie poznańskie szkoły podstawowe, przeprowadzając z uczniami klas III, V i VII interaktywne sesje warsztatowe, wyjaśniające ideę zrównoważonego rozwoju. W 2023 roku zorganizowali na terenie uczelni Fashion Revolution Day, podnosząc problem złych warunków pracy w miejscach produkcji tekstyliów na całym świecie, a w szczególności w państwach globalnego Południa. W ramach tej inicjatywy zrealizowali warsztaty umożliwiające uczestnikom poznanie sposobów na codzienne podejmowanie bardziej od-

powiedzialnych i świadomych decyzji konsumenckich oraz dyskusję na temat dokumentu „The True Cost”, przedstawiającego realia przemysłu mody.

Bardzo ważnym aspektem funkcjonowania SKN jest praca naukowa i doskonalenie kompetencji jego członków. Dlatego uczestniczą oni w wielu konferencjach, warsztatach i spotkaniach o tematyce Fair Trade i zrównoważonego rozwoju, poszukując w ten sposób możliwości rozwoju, biorą udział w inicjatywach i konkursach (zdobywając czołowe lokaty) pozwalających na poszerzenie działalności SKN oraz równoczesne dzielenie się swoimi ideami z lokalną społecznością. Ważnym elementem działalności są też wygłaszane liczne referaty na ogólnopolskich i międzynarodowych konferencjach naukowych oraz publikacja recenzowanych artykułów naukowych i popularnonaukowych na tematy związane ze zrównoważonym rozwojem i biznesem, w tym Sprawiedliwym Handlem. W 2024 roku SKN „Trade Fair” był współorganizatorem międzynarodowej konferencji „Resilient and Transforming Europe” na Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu.

Nieodłączną częścią inicjatywy Sprawiedliwego Handlu są produkty certyfikowane. Zgodnie z kryterium V są podejmowane zatem starania, by na każdym wydarzeniu promującym ruch Fair Trade czy działalność SKN była dostępna certyfikowana żywność, jak na przykład czekolada, słodycze czy herbata. Na stacjonarnych spotkaniach SKN często pojawiają się produkty z certyfikatem Fairtrade. Studenci cały czas poszerzają również własną kolekcję różnych przedmiotów, które mogą pokazywać odbiorcom podejmowanych przez siebie inicjatyw, jak certyfikowane bawełniane tekstylia.

Niezwykle istotne w całym procesie pozyskiwania omawianego tytułu są działania podejmowane przez inne jednostki i projekty Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. Ważnym sukcesem, związanym ze współpracą z przedsiębiorcami zaangażowanymi w życie uczelni, jest udostępnienie produktów z certyfikatem Fairtrade w każdym punkcie gastronomicznym na terenie uczelni. Wszystkie te miejsca zostały wyposażone w materiały reklamowe, takie jak plakaty i broszury informujące klientów (a zarazem społeczność uczelni) o Sprawiedliwym Handlu i możliwości podjęcia alternatywnego wyboru konsumpcyjnego. Równocześnie wspomniana wcześniej konferencja „Resilient and Transforming Europe” była pierwszym wydarzeniem na Uniwersytecie, podczas którego poczęstunek obejmował certyfikowane produkty Fair Trade.

Media społecznościowe stanowią istotną część rozpowszechniania informacji na temat dobrych praktyk handlowych i zrównoważonego rozwoju. Publikacje poruszające tę tematykę można znaleźć w internetowych relacjach z działalności SKN. Są one również obecne na oficjalnych kanałach informacyjnych Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu na różnych platformach oraz stronie internetowej. Informacje rozpowszechniające działania związane z Fair Trade można

odnaleźć ponadto na stronie internetowej Katedry Europeistyki UEP. Treści o Sprawiedliwym Handlu zostały opublikowane także na profilach społecznościowych Parlamentu Studenckiego oraz projektu Kadry Ekonomiczne.

Warto podkreślić, że Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu sukcesywnie wdraża cele zrównoważonego rozwoju ONZ we wszystkie swoje działania. Między innymi od roku akademickiego 2024/2025 każdy wykładowca wskazuje, które ze wspomnianych celów realizuje w ramach prowadzonych przez siebie przedmiotów. Ponadto tematyka wielu przedmiotów dotyczy bezpośrednio różnych aspektów zrównoważonego rozwoju. Ważnym krokiem pod względem kształcenia przyszłych specjalistów w zakresie zrównoważonego rozwoju i nadchodzących globalnych zmian było stworzenie specjalności „Zrównoważona gospodarka światowa” dla studiów licencjackich kierunku Międzynarodowe Stosunki Gospodarcze w roku 2021/2022. W ostatnich latach wzrasta również liczba publikacji naukowych dotyczących zrównoważonego rozwoju. Dotyczy to zarówno prac pracowników naukowych Uniwersytetu, studentów i doktorantów, jak i Wydawnictwa UEP.

Spełnienie kryterium I, mówiącego o funkcjonowaniu grupy koordynującej działania, oraz kryterium II, o deklaracji zaangażowania uczelni we wspieranie idei Sprawiedliwego Handlu, ukazały gotowość całej społeczności Uniwersytetu do uzyskania tytułu. W skład grupy koordynującej wchodzi nie tylko studenci i doktoranci, ale również wykładowcy oraz pracownicy administracji.

Dzięki spełnieniu wymienionych powyżej kryteriów w sierpniu 2024 roku, w imieniu Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, komitet koordynujący tę inicjatywę w ramach UEP złożył wniosek o uzyskanie tytułu Uczelni Przyjaznej dla Sprawiedliwego Handlu, a we wrześniu otrzymał od organizatorów pozytywną odpowiedź potwierdzającą spełnienie wszystkich wymaganych kryteriów. Oznacza to, że UEP stał się pierwszą uczelnią ekonomiczną w Polsce przyjazną dla Sprawiedliwego Handlu, przyjmując rolę lidera w kształtowaniu świadomości studentów kierunków ekonomicznych i biznesowych oraz całej społeczności akademickiej na temat ruchu i rynku Fair Trade oraz jego roli w zrównoważonej transformacji polskiej gospodarki.

11.4. Perspektywy

Przytoczone powyżej działania stanowią jedynie przykład możliwości realizacji kryteriów kampanii Uczelnia Przyjazna dla Sprawiedliwego Handlu. Etap, na którym obecnie znajduje się Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, to początkowa faza starań w kierunku planowanej wieloletniej inkorporacji wartości związanych z ruchem Sprawiedliwego Handlu w działania uczelni. Wszystkie

podejmowane w ramach kampanii działania wpisują się w założenia zarówno bieżącej, na lata 2021–2024, jak i przyszłej, na lata 2025–2028, Strategii UEP, która kładzie duży nacisk na kwestie związane ze zrównoważonym rozwojem (Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, 2021, 2024b). Wpisują się tym samym w Cele Zrównoważonego Rozwoju UEP (Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, 2022), dążenie do społecznej odpowiedzialności uczelni (Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, b.d.) oraz w założenia większości akredytacji i certyfikacji, które posiada uczelnia, w szczególności PRME (Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, 2024a). Dlatego uzyskanie tytułu traktowane jest jako pierwszy krok, a komitet koordynujący tę kampanię na UEP ma wiele kolejnych pomysłów, w jaki sposób można na uczelni wspierać ideę Sprawiedliwego Handlu oraz oddolne inicjatywy na rzecz celów zrównoważonego rozwoju ONZ.

W realizacji tych planów uczelnia będzie korzystać zarówno z kreatywności własnych pracowników, doktorantów i studentów, jak i z doświadczeń zagranicznych uniwersytetów, będących częścią inicjatywy Fair Trade Towns od wielu lat. Podejmowane przez nie działania, mogą bowiem stanowić ważną inspirację i wzór dla rozwijającego się polskiego środowiska akademickiego. Intencją UEP jest zatem dalszy rozwój omawianych w tym rozdziale działań oraz poszerzanie ich zasięgu, nie tylko w szeroko rozumianym środowisku lokalnym, lecz także wśród innych uczelni wyższych w Polsce.

Jedną z kluczowych perspektyw rozwoju powinny być procedury zamówień publicznych, które uwzględniałyby kryteria Fair Trade. Uczelnie, jako instytucje publiczne, mogą bowiem przyjąć jako jedno z kryteriów przetargowych (przydzielając przykładowo dodatkowe punkty) posiadanie certyfikatów zrównoważonego rozwoju, na przykład certyfikatu Fairtrade², przez nabywane produkty lub oferowanie takich produktów przez usługodawców współpracujących z uczelnią (na przykład punkty gastronomiczne i firmy cateringowe). Takie rozwiązania są obecnie często stosowane nie tylko przez uczelnie wyższe w państwach Europy Zachodniej, ale również przez władze lokalne i różne instytucje publiczne.

Włączenie tego typu kryteriów w procedury zamówień publicznych przyczynia się do promowania wartości związanych ze zrównoważonym rozwojem wśród całej społeczności uczelni oraz osób na niej goszczących lub z nią współpracujących. Może bowiem objąć szeroki zakres zamówień – od produktów spożywczych po tekstylia i inne towary konieczne dla funkcjonowania uczelni. Stwarza to możliwość wpływu na szeroko rozumiane otoczenie w zakresie kształtowania postaw społecznych sprzyjających zrównoważonemu rozwojowi.

² Pojęcie Fair Trade (pisane osobno) odnosi się do szeroko rozumianego ruchu społecznego i rynku produktów spełniających kryteria ustanowione przez ten ruch. Pojęcie Fairtrade (pisane jako jeden wyraz) odnosi się natomiast do największego systemu certyfikacyjnego reprezentowanego przez międzynarodową organizację Fairtrade International.

Kolejnym istotnym krokiem powinno być pogłębienie współpracy z lokalnym biznesem gastronomicznym i spożywczym, zarówno na terenie uczelni, jak i w jej bezpośrednim otoczeniu. Zachęcanie lokalnych kawiarni, restauracji i sklepów do wprowadzenia produktów spełniających kryteria Sprawiedliwego Handlu oraz promowanie tych miejsc wśród studentów i pracowników uczelni mogłoby stworzyć silne partnerstwo na rzecz wspierania odpowiedzialnej konsumpcji. Takie działania mogłyby zachęcać lokalną społeczność do większego zainteresowania i zaangażowania w ruch, szczególnie jeśli wiązałyby się ze wspólnie organizowanymi wydarzeniami czy warsztatami promującymi ideę sprawiedliwego i etycznego handlu. Rozszerzyłyby to tym samym zasięg kampanii.

Należy podkreślić, że istnieje duży potencjał we wzroście współpracy w zakresie rozwoju zrównoważonej i odpowiedzialnej konsumpcji z niewielkimi punktami gastronomicznymi w okolicy uczelni. Wiele z nich podejmuje bowiem już obecnie różnego rodzaju zrównoważone inicjatywy nastawione na przeciwdziałanie marnowaniu żywności czy oferowanie odpowiedzialnych pod względem środowiskowym i społecznym produktów. Współpraca uczelni z tego rodzaju miejscami mogłaby zatem wzmocnić te inicjatywy i poszerzyć ich zasięg w ramach lokalnej i studenckiej społeczności. Trzeba jednak dodać, że obecnie w polskiej lokalnej infrastrukturze sklepów spożywczych szczególną funkcję pełnią te typu *convenience*, licznie reprezentując sieci handlowe w kluczowych lokalizacjach, również wokół uniwersytetów. Należy zatem zaznaczyć konieczność dialogu również z dużymi graczami tego sektora. W przypadku UEP stanowiłoby to rozszerzenie istniejącej już współpracy i partnerstwa z niektórymi przedsiębiorstwami oraz nawiązanie kontaktu z nowymi.

Wsparcie inicjatywy Sprawiedliwego Handlu na uczelniach może również polegać na wykorzystywaniu podstawowej działalności tych instytucji poprzez integrację wartości związanych z ruchem w programy nauczania oraz badania naukowe. Uniwersytety powinny obecnie tworzyć kursy i przedmioty poświęcone zrównoważonemu rozwojowi, etycznym działaniom biznesowym oraz Sprawiedliwemu Handlowi, by odpowiedzieć na wyzwania stawiane przez problemy globalne o charakterze społecznym, ekonomicznym i środowiskowym. Umożliwiając studentom zdobycie kompetencji pozwalających na zrozumienie roli oddolnych inicjatyw sprzyjających zrównoważonemu rozwojowi oraz wyposażając ich w kompetencje pozwalające na samodzielne ich kreowanie lub włączanie się w nie, uczelnia może w skuteczny sposób kształtować odpowiedzialne postawy społeczne młodego pokolenia. Ponadto uczynienie tematyki Fair Trade przedmiotem rozważań naukowych może przynieść nowe, wartościowe wnioski, ważne dla rozwoju ruchu i rynku Fair Trade i jego skutecznego wpływu na transformację gospodarki w kierunku zrównoważonej gospodarki rynkowej (Śliwińska, 2024).

Warto również pamiętać, że uniwersytety stanowią miejsce pracy ekspertów, którzy wspierają rozwój zainteresowań naukowych studentów. W ramach różnych zajęć obowiązkowych i nieobowiązkowych na uczelniach mogłyby powstawać zatem grupy robocze pracujące nad merytorycznymi materiałami dotyczącymi Sprawiedliwego Handlu i zrównoważonego rozwoju, które przybierałyby formy przystępne dla różnych typów odbiorców. Przykład stanowić mogą popularne, krótkie filmy wideo dla mediów społecznościowych przeznaczone dla użytkowników zainteresowanych takimi treściami, artykuły do uczelnianego newslettera dla pracowników uczelni, ulotki i teksty informacyjne publikowane w mediach społecznościowych uczelni czy scenariusze zajęć z najmłodszymi, oparte na nauce poprzez zabawę. Długoterminowa inkorporacja wartości związanych ze Sprawiedliwym Handlem w życie uczelni powinna się wiązać także z inicjacją i wsparciem tworzenia sieci uniwersytetów, szkół i miast oraz innych społeczności wdrażających idee związane ze Sprawiedliwym Handlem na poziomie krajowym czy międzynarodowym. Pierwsze takie pomysły powstały już w ramach komitetu koordynującego kampanię na UEP i będą dopracowywane i wdrażane w bieżącym roku akademickim 2024/2025. Takie działania mogłyby nie tylko przyczynić się do wzajemnej wymiany wiedzy i dobrych praktyk, lecz także wzmocnić wpływ każdej instytucji na swoje szeroko rozumiane otoczenie, na przykład poprzez wspólne kampanie informacyjne czy wspólne projekty z partnerami biznesowymi i instytucjami publicznymi. Zapewniłoby to ponadto znacznie większą liczbę zaangażowanych osób oraz lepsze wykorzystanie środków, z których niedoborem boryka się większość uczelni oraz władz lokalnych.

Podsumowanie

Celem niniejszego rozdziału było ukazanie na przykładzie Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu roli instytucji o charakterze edukacyjnym w promowaniu idei zrównoważonego rozwoju i podnoszeniu świadomości społeczności akademickiej na temat globalnych wyzwań i możliwości przeciwdziałania im. Ruch Społeczności Przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu, który obejmuje ponad 2 tys. miast i ponad 300 uczelni wyższych na całym świecie, stwarza instytucjom o charakterze edukacyjnym przestrzeń i możliwości do wywierania szerokiego wpływu na swe otoczenie poprzez kształtowanie odpowiedzialnych postaw środowiska akademickiego wobec globalnych problemów o charakterze społecznym i środowiskowym. Dzieje się to poprzez działania o charakterze edukacyjnym, jak również praktykowanie zrównoważonego rozwoju przez liczne akcje nastawione na rozwiązywanie konkretnych problemów czy dawanie przykładu, chociażby we własnych punktach gastronomicznych albo przez dokonywane zakupy na

potrzeby działalności uczelni, że warto wybierać produkty spełniające kryteria zrównoważonego rozwoju (na przykład z certyfikatem Fairtrade lub innymi certyfikatami zrównoważonego rozwoju). W ten sposób Uczelnie Przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu mają szansę nie tylko podnieść świadomość społeczną, ale przede wszystkim kształtować postawy przyszłych liderów, mających realny wpływ na przeciwdziałanie globalnym wyzwaniom ekonomicznym i społecznym.

Systematyczne i wielowymiarowe działania społeczności akademickiej pozwoliły na uzyskanie takiego tytułu przez Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu. Przedstawione plany na przyszłość obejmują dalszą perspektywę wdrażania opisanych wyżej wartości. Inicjatywy włączające kryteria zrównoważonego rozwoju, w tym Sprawiedliwego Handlu, do zamówień publicznych, pogłębienie współpracy z lokalnym biznesem i władzami miasta oraz stworzenie sieci partnerów wśród innych uczelni z całego świata i różnego rodzaju instytucji powinny stanowić kolejne kroki w kierunku promocji tej idei w środowisku akademickim. Szczególnie to środowisko jest bowiem odpowiedzialne za szeroką transformację postaw społecznych i biznesowych, konieczną dla wdrażania idei zrównoważonego rozwoju w życie.

Podsumowując, warto podkreślić, że choć dążenie do uzyskania tytułu Uczelni Przyjaznej dla Sprawiedliwego Handlu wpisuje się w ogólną strategię rozwoju UEP odzwierciedloną przez podejmowane przez uczelnię działania na rzecz zrównoważonego rozwoju w wielu wymiarach, to jednak sama inicjatywa podjęcia działań w kierunku uzyskania omawianego tytułu oraz ich realizacja powstała całkowicie oddolnie, w ramach SKN „Trade Fair”. To aktywność i zaangażowanie studentów pozwoliły na włączenie się uczelni w Kampanię Społeczności Przyjaznych dla Sprawiedliwego Handlu i rozpoczęcie tego nowego ważnego wymiaru jej funkcjonowania. Fair Trade uczy, że wielkie zmiany dokonują się dzięki drobnym zmianom poczynionym przez każdego z nas. Uczy oddolnej inicjatywy i indywidualnego poczucia odpowiedzialności za wspólne dobro. Droga UEP do uzyskania tego tytułu jest doskonałym tego przykładem, a rozpoczęta przez studentów inicjatywa służyć ma właśnie uświadamianiu społeczności akademickiej, że każdy z nas może zmieniać świat na lepsze.

W tym momencie warto również podkreślić, że wszelkie działania na rzecz wspierania ruchu i rynku Sprawiedliwego Handlu wpisują się w realizację celów zrównoważonego rozwoju ONZ. Z jednej strony stanowią szeroko zakrojoną pomoc dla najsłabszych uczestników rynku międzynarodowego, zwłaszcza z państw globalnego Południa, przyczyniając się do realizacji większości z tych celów, w szczególności celów: 1, 2, 5, 8, 10, 12, 13 i 17 (Śliwińska, 2024, s. 16–17). Z drugiej strony budują oddolną odpowiedzialność społeczną w państwach globalnej Północy, wprowadzając na rynek takie wartości, jak solidarność, odpowiedzialność czy altruizm, promując szeroko rozumianą odpowiedzialną

konsumpcję oraz podejmowanie oddolnych inicjatyw społecznych i rynkowych na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Dlatego niezwykle ważne jest, że UEP jest pierwszą uczelnią ekonomiczną w Polsce, która uzyskała ten tytuł jako cała uczelnia. Pokazuje to bowiem, że o wartościach ważnych dla zrównoważonego rozwoju można i należy mówić w kontekście polityki gospodarczej i rozwoju przedsiębiorczości oraz że te postawy kierujące się wartościami społecznymi i poszanowaniem środowiska należy kształtować równoległe z dostarczaniem specjalistycznej wiedzy z zakresu ekonomii, zarządzania czy finansów. Proces transformacji w kierunku zrównoważonej gospodarki rynkowej jest bowiem procesem długotrwałym, a jego sukces zależy od poziomu wiedzy i świadomości oraz odpowiedzialnej postawy zarówno polityków, jak i pracodawców i pracowników czy konsumentów, których indywidualne postawy kształtowane są w dużym stopniu podczas studiów.

Bibliografia

- Facebook. (2021). *EU cities for fair and ethical trade award*. <https://www.facebook.com/Trade-CityAward/>
- Facebook. (2024). *Studenckie Koło Naukowe Zrównoważonego Biznesu TRADE FAIR*. <https://www.facebook.com/p/SKN-Trade-Fair-100076250531230/>
- Fair Trade Towns International. (2024). <https://www.fairtradetowns.org/>
- International Trade Center. (2020). *International Trade Centre and European Commission launch second award for EU cities supporting fair and ethical trade*. <https://www.intracen.org/news-and-events/news/international-trade-centre-and-european-commission-launch-second-award-for-eu>
- Kampagne Fair Trade Universities. (b.d.). *Aktuelles*. <https://www.fairtrade-universities.de/aktuelles>
- Polskie Stowarzyszenie Sprawiedliwego Handlu. (b.d.). *Społeczności przyjazne dla SH*. <https://www.sprawiedliwyhandel.pl/category/spolecznosci-przyjazne-dla-sprawiedliwego-handlu/SKN> (Studenckie Koło Naukowe Zrównoważonego Biznesu „Trade Fair”). (2021). *Statut Studenckiego Koła Naukowego Zrównoważonego Biznesu „Trade Fair” działającego przy Katedrze Europeistyki Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu*. Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu.
- Społeczności Przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu. (2024a). *Społeczności przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu – Informacje ogólne*. <https://spolecznosci.fairtrade.org.pl/wez-udzial/uczelnie/#informacje-ogolne>
- Społeczności Przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu. (2024b). *Społeczności przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu – Kryteria Kampanii*. <https://spolecznosci.fairtrade.org.pl/wez-udzial/uczelnie/#kryteria-kampanii>
- Społeczności Przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu. (2024c). *Społeczności przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu – Uczelnie*. <https://spolecznosci.fairtrade.org.pl/wez-udzial/uczelnie/#mapa-lista-miejsc>
- Śliwińska, M. (2022). *Fair Trade and the new post-Covid reality of the third decade of the 21st century*. *Ekonomista*, (3), 326–348. <https://doi.org/10.52335/ekon/153437>

- Śliwińska, M. (2024). *Fair Trade and sustainable development: Dispersed hybrid markets*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003333845>
- Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu. (b.d.). *Deklaracja Społecznej Odpowiedzialności Uczelni*. <https://ue.poznan.pl/pobierz/fVtDXFddVV5XXg/>
- Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu. (2021). *Strategia Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu na lata 2021–2024*. <https://ue.poznan.pl/pobierz/elZFUlxdU15TW3MJFgMIDgcBAw>
- Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu. (2022). *Cele Zrównoważonego Rozwoju UEP*. <https://ue.poznan.pl/aktualnosci/cele-zrownowazonego-rozwoju-uep/>
- Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu. (2024a). *Raport PRME za lata 2022/23 i 2023/24*. <https://ue.poznan.pl/pobierz/eV1BXF5dUFZWXXkJFgMIDgcBAw/>
- Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu. (2024b). *Strategia Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu na lata 2025–2028*. <https://ue.poznan.pl/universytet/strategia-universytetu-ekonomicznego-w-poznaniu-na-lata-2025-2028/>